

RETTEEN I KOLDING DOM

afsagt den 25. november 2019

Sag BS-7832/2017-KOL

A
(advokat Sanne Tange Brøndberg)

mod

Ankestyrelsen
(advokat Inge Houe)

Sagens baggrund og parternes påstande

A var udsendt som soldat til Afghanistan i 2008. Han lider i dag af posttraumatisk belastningsreaktion. Ankestyrelsen traf den 10. august 2016 afgørelse om, at As sygdom var omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion. Ankestyrelsen genoptog sagen og afviste i en ny afgørelse den 27. oktober 2016, at As sygdom hverken kunne anerkendes som erhvervssygdom eller anerkendes efter lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion. A har den 12. oktober 2017 anlagt sagen mod Ankestyrelsen.

A har fremsat følgende påstande:

Principal:

Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at afgørelsen af den 10. august 2016 ikke kan tilbagekaldes.

Subsidiært:

Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøgers psykiske sygdom i form af svær posttraumatisk belastningsreaktion og angst er omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion.

Mere subsidiært:

Hjemvisning til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring med henblik på forelæggelse af sagen for Erhvervssygdomsudvalget, jf. arbejdsskadesikringslovens § 7, stk. 3, jf. stk. 1, nr. 2.

Ankestyrelsen har fremsat påstand om frifindelse.

A har fri proces.

Oplysningerne i sagen

Denne dom indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a, stk. 3.

A var udsendt som soldat til Afghanistan i perioden april 2008-august 2008.

A henvendte sig den 21. januar 2009 til sin egen læge. Af As patientjournal fremgår følgende notat:

" ...

21-01-2009 Kons./Besøg

21-01-2009

K drukket tæt i weekenden. været oppe i det røde felt. slået kæresten og truet med pistol. sygemeldt fra forsvaret. ønsker hjælp. har behov for at komme af med nogle dæmoner. man kunne da også overveje hvorvidt der er en depression blandet med alkohol. har tid til psykolog den 3/2. indtal da samtaler hos ut første 26/01. konf med SR sj

..."

A henvendte sig den 16. marts 2009 på skadestuen. Af patientjournalen fremgår blandt andet:

" ...

SKADESTUEEPIKRISE:

Anamnese:

Pt. henvender sig selv til medicinsk skadestue pga., at han føler sig psykisk ustabil. Har været udsendt af forsvaret og mistet ufødt barn i december 2008. Efterfølgende er hans hus brændt. Har herefter følt sig trist til mode.

Vågner op i dag og har skænderi med hustru og har lyst til at slå hende. På baggrund af den psykiske ustabile situation henvender de sig sammen til skadestuen, hvor undertegnede ser dem. Der laves aftale om, at pt. skal henvende sig hos egen læge mhp. yderligere samtale samt start af evt. antidepressivt medicin.

..."

A blev den 10. juni 2012 overfaldet af en gruppe ukendte gerningsmænd under en bytur.

Den 16. juli 2014 afgav Arbejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring) vejledende udtalelse vedrørende As méngrad som følge af overfaldet. Arbejdsskadestyrelsen vurderede, at halvdelen af de psykiske gener kunne relateres til forudbestående traumer, og at halvdelen kunne relateres til det aktuelle overfald. Det psykiske mén som følge af overfaldet blev vurderet til 10 procent.

Overlæge, Ph.d Kurt B. Stage har den 16. februar 2015 afgivet speciallægeerklæring til brug for Arbejdsskadestyrelsen. Kurt B. Stage har endvidere ved statusattest af 12. maj 2015 konkluderet, at tilstanden må betegnes som en posttraumatisk belastningsreaktion i svær grad. Tilstanden er fremkaldt af såvel As udsendelse som soldat samt et senere voldeligt overfald i Danmark, som har reaktiveret hans krigstraumer. A har psykiske eftervirkninger af begge hændelser i et forhold, der skønnes en til en.

Ved afgørelse af 22. marts 2016 afviste Arbejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring), at As psykiske sygdom kunne anerkendes som en arbejdsskade efter lov om arbejdsskadesikring eller var omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion.

Den 10. august 2016 traf Ankestyrelsen afgørelse om, at As psykiske sygdom ikke kunne anerkendes som en erhvervssygdom, men derimod var omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion. Af afgørelsen fremgår:

"...

Afgørelse i din sag om en arbejdsskade

Ankestyrelsen har i møde truffet afgørelse om, hvorvidt din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion kan anerkendes som en erhvervssygdom.

Ankestyrelsen har også truffet afgørelse om, hvorvidt din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion er omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion.

Resultatet er

- Din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion er ikke en erhvervssygdom

Du kan derfor ikke få erstatning eller andre ydelser efter arbejdsskadeloven.

Vi er således kommet til samme resultat som Arbejdsmarkedets Erhvervssikring vedrørende dette spørgsmål.

- Din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion er omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion.

Vi ændrer således Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings afgørelse vedrørende dette spørgsmål.

Der var enighed på mødet.

...

Begrundelsen for afgørelsen om afslag på anerkendelse af din posttraumatiske belastningsreaktion efter arbejdsskadeloven

Du under din udsendelse som soldat til Afghanistan i perioden april til august 2008 været udsat for exceptionelt truende eller katastrofeagtige belastninger.

Der er imidlertid ikke tilstrækkelig tidsmæssig sammenhæng mellem belastningerne under din udsendelse og udviklingen af din posttraumatiske belastningsreaktion.

Vi anerkender derfor ikke din posttraumatiske belastningsreaktion efter fortegnelsen over erhvervssygdomme. Vi vurderer, at din sygdom heller ikke vil kunne anerkendes, hvis den forelægges for Erhvervssygdomsudvalget.

Fortegnelsen over erhvervssygdomme er en liste over sygdomme, som kan opstå efter bestemte arbejdsmæssige påvirkninger.

Erhvervssygdomsudvalget er et udvalg, der rådgiver Arbejdsmarkedets Erhvervssikring om tilfælde, der ikke kan anerkendes efter fortegnelsen over erhvervssygdomme.

Vores vurdering efter fortegnelsen over erhvervssygdomme

Vi har lagt til grund, at du har posttraumatisk belastningsreaktion.

Du har oplyst, at du under din udsendelse til Afghanistan blandt andet var udsat for 35-40 raketangreb på lejren samt beskydning under patruljering. Du har herudover oplevet minefare i forbindelse med færdsel samt oplevet ueksploderede raketter ved afsikring af disse.

Du henvendte dig til Forsvaret i januar 2009 og blev visiteret til psykolog på baggrund af din søn, der var dødfødt i november 2008 og dine belastninger under din udsendelse til Afghanistan. Du kom i forløb hos ... i ..., hvor du havde 6 samtaler. Det fremgår af journalen fra denne psykolog, at behandlingen tog udgangspunkt i situationen med din søn. Ved den seneste samtale i juni 2009 oplyste du, at du var i stand til at styre dit temperament næsten fuldstændigt, og var væsentlig mere i ro med dig selv og dine omgivelser end tidligere.

I juni 2012 blev du udsat for et privat overfald under en bytur. Du blev slået i hovedet med en flaske og væltede ned på jorden, hvor du blev slået, sparket og trampet i hovedet.

Det fremgår af speciallægeerklæringen af 16. februar 2015 fra psykiater Kurt B. Stage, at du efter det voldelige overfald i 2012 fremstod med et fuldt billede på PTSD med flashbacks, hyppige mareridt, social isolationstendens, søvnproblemer, irritabilitet og stærkt ubehag ved noget, der minder om vold og krig. Det beskrives i erklæringen, at du i årene efter din udsendelse til Afghanistan ikke oplevede psykiske symptomer

af nævneværdig grad. Det fremgår også af speciallægeerklæringen af 13. juni 2014 fra samme psykiater, at det både er dine belastninger som udsendt samt det voldelige overfald, der tilsammen gør, at du har en fuldt udviklet PTSD-tilstand.

Det fremgår endvidere, at du efter overfaldet begyndte at få psykiske symptomer, som udviklede sig til en fuld PTSD indenfor få år efter overfaldet i juni 2012. Det fremgår af psykiaterens konklusion, at du kom hjem fra Afghanistan i 2008 uden umiddelbare psykiske eftervirkninger.

Det fremgår derimod af journalnotat af 8. april 2009, at du "går til psykologbehandling i øjeblikket, også pga. temperament. Hidser sig op i afmagtssituationer". Af referatet fra visitationssamtalen den 8. januar 2009 fremgår det, at udsendelsen til Afghanistan har været meget hård for dig, bl.a. grundet tidligere lignende oplevelser fra KFOR. Det fremgår ydermere, at mange tidligere traumer er dukket op, hvorfor du er aggressiv, irriteret, vred og har mareridt/drømme.

Vi vurderer dog, at du ikke opfylder betingelserne for anerkendelse efter arbejdsskadeloven, fordi din posttraumatiske belastningsreaktion ikke er opstået i tilstrækkelig tidsmæssig sammenhæng med udsættelsen. Det er derfor ikke tilstrækkeligt, at du havde symptomer på PTSD allerede efter hjemkomsten. Vi har herved lagt vægt på, at der først er lægelig dokumentation, for at du mere end 5 år efter udsættelserne i Afghanistan har fået diagnosen posttraumatisk belastningsreaktion ved undersøgelsen hos psykiater Kurt B. Stage den 16. februar 2015.

Oplysningerne fremgår særligt af anmeldelsen af 10. januar 2014, din besvarelse af spørgeskema af 20. februar 2014, din helbredsrapport fra Forsvarets Sundhedstjeneste, journaloplysninger fra Veterancenteret, dine journaloplysninger fra psykiatrien i Region Syddanmark, journaloplysninger fra din egen læge, speciallægeerklæring af 13. juni 2014 udarbejdet af Kurt B. Stage, brev af 25. august 2014 og 10. december 2015 fra Forsvarets Personaletjeneste, speciallægeerklæring af 16. februar 2015 udarbejdet af Kurt B. Stage, statusattest af 12. maj 2015 fra Kurt B. Stage, brev af 11. marts 2016 fra din advokat samt brev af 8. juli 2016 fra din advokat vedlagt statusattest af 26. april 2016 fra din egen læge samt vurdering af 27. juni 2016 fra din psykolog, ...

Krav for at anerkende posttraumatisk belastningsreaktion

Vi kan anerkende posttraumatisk belastningsreaktion, hvis man har været udsat for exceptionelt truende eller katastrofeagtige belastninger under arbejdet.

Posttraumatisk belastningsreaktion og betingelserne for anerkendelse er nævnt i fortegnelsen over erhvervssygdomme punkt F.1. Forsinket posttraumatisk belastningsreaktion er omfattet af punktet på fortegnelsen. Anerkendelse forudsætter, at der inden for 6 måneder er reaktioner/symptomer og diagnosen stilles inden for få år fra belastningsophøret. Ved "få år" forstås som udgangspunkt 1-2 år.

Hvis sygdommen optræder helt uden symptomer i de første 6 måneder, men er fuldt ud tilstede inden for 1-2 år, er fortegnelsens krav til diagnosen ikke opfyldt, og en eventuelt senere stillet posttraumatisk belastningsreaktion vil ikke være omfattet af fortegnelsen.

Efter en konkret vurdering vil en posttraumatisk belastningsreaktion, hvor diagnosen først stilles senere en 1-2 år efter belastningens ophør kunne forelægges for Erhvervssygdomsudvalget. Dette gælder også tilfælde, hvor der er symptomer indenfor 6 måneder, men sygdommen først er fuldt ud tilstede indenfor 3-4 år.

Du kan læse mere om anerkendelse af posttraumatisk belastningssyndrom i Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings vejledning om erhvervssygdomme.

Fortegnelsen over erhvervssygdomme

Sygdomme bliver optaget på en fortegnelse over erhvervssygdomme, hvis det er kendt, at en bestemt arbejdsmæssig belastning medfører en stor risiko for at udvikle sygdommen. Hvis man har en sygdom, som står på fortegnelsen, og hvis man har været udsat for den bestemte belastning i tilstrækkeligt omfang, vil sygdommen blive anerkendt som en erhvervssygdom.

Selvom din sygdom ikke kan anerkendes efter betingelserne i fortegnelsen, kan der være mulighed for at få den anerkendt alligevel. Hvis vi mener, at der er en mulighed for, at sygdommen vil kunne anerkendes, vil vi forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget.

Vores vurdering udenfor fortegnelsen over erhvervssygdomme

Der er ikke mulighed for, at din sygdom vil kunne anerkendes efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget.

Vi har herved lagt vægt på Erhvervssygdomsudvalgets praksis for anerkendelse af posttraumatisk belastningsreaktion, hvorefter det forudsættes, at alle symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion er fuldt til stede inden for 3-4 år.

Vi har lagt vægt på, at der ikke er nogen generelle lægelige undersøgelser, som beviser en sammenhæng mellem og de belastninger, du har været udsat for under din udsendelse som soldat til Afghanistan i 2008 og din fuldt udviklede posttraumatiske belastningsreaktion mere end 5 år efter.

Vi har også lagt vægt på, at du ikke har dokumenteret, at du i forbindelse med dit ovenfor beskrevne arbejde har været udsat for en sådan særlig belastning, at den kan være årsag til din sygdom. Ved særlig belastning forudsættes en belastning, der går ud over betingelserne i fortegnelsens punkt F.1, om anerkendelse af posttraumatisk belastningsreaktion.

Krav for at forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget

Vi beder Arbejdsmarkedets Erhvervssikring om at forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget, hvis vi skønner, at der er en mulighed for, at sygdommen vil kunne anerkendes.

Krav for at anerkende sygdommen

Sygdommen vil kunne anerkendes efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget, hvis

1. der er generel lægelig viden om, at der er sammenhæng mellem de belastninger et arbejde har medført og udviklingen af en sygdom eller
2. arbejdet har medført så særlige belastninger, at arbejdet er årsag til sygdommen

Generel lægelig viden betyder, at der skal være foretaget flere store lægelige undersøgelser af mange personer. Undersøgelserne skal vise, at en bestemt type arbejde ofte giver en bestemt sygdom.

Særlige belastninger betyder, at der skal være noget helt særligt ved dit arbejde, som har været og belastende, at det har medført sygdommen.

Det er et krav, at sygdommen udelukkende eller i overvejende grad skyldes arbejdets særlige art og ikke andre ting.

Det er også et krav, at der ikke er lægefaglig tvivl om, at sygdommen skyldes arbejdet. Det er ikke nok, at en speciallæge har vurderet, at din sygdom skyldes dit arbejde.

Begrundelsen for afgørelsen om, at din sygdom er omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion

Vi vurderer, at du har en sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion.

Vi har lagt vægt på, at den seneste speciallægeerklæring fra Kurt B. Stæge af 16. februar 2015 bekræfter, at der er sammenhæng mellem din posttraumatiske belastningsreaktion og din udsendelse som soldat til Afghanistan i 2008.

Vi har også lagt vægt på, at det er sandsynliggjort, at du har haft psykiske symptomer allerede umiddelbart efter hjemkomsten fra Afghanistan i 2008. Vi har lagt vægt på, at det fremgår af journalnotat af 8. april 2009, at du "går til psykologbehandling i øjeblikket, også pga. temperament. Hidser sig op i afmagtssituationer" samt at det af referatet fra visitationssamtalen den 8. januar 2009 fremgår, at udsendelsen til Afghanistan har været meget hård for dig, bl.a. grundet tidligere lignende oplevelser fra KFOR. Det fremgår ydermere, at mange af dine tidligere traumer er dukket op, hvorfor du er aggressiv, irritabel, vred og har mareridt/drømme.

Vi har også lagt vægt på, at du kort efter hjemsendelsen i 2008 mistede et barn, hvilket du var svært påvirket af. Det er derfor vanskeligt at skille traumerne ad. Vi finder det dog sandsynliggjort, at du havde psykiske symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion umiddelbart efter hjemkomsten fra Afghanistan, selvom din posttraumatiske belastningsreaktion først var fuldt udviklet mere end 5 år senere.

Da din sygdom ikke kan anerkendes efter arbejdsskadeloven - jf. begrundelsen ovenfor - er samtlige betingelser for anerkendelse efter særloven for tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion opfyldt.

Efter loven kan der ydes erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion når

- 1) sygdommen ikke kan anerkendes som erhvervssygdom efter lov om arbejdsskadesikring,
- 2) begrundelsen for, at sygdommen ikke kan anerkendes efter lov om arbejdsskadesikring, er, at der mangler dokumentation for tidsmæssig sammenhæng mellem belastning og sygdomsdebut, og
- 3) der foreligger en psykiatrisk speciallægeerklæring udstedt senere end 6 måneder efter belastningens ophør, hvori det erklæres, at den undersøgte person lider af posttraumatisk belastningsreaktion, og at sygdommen er opstået i tilknytning til og som følge af udsendelse som nævnt i § 1, stk. 2.

..."

Den 27. oktober 2016 meddelte Ankestyrelsen As advokat, at de på ulovbestemt grundlag havde genoptaget afgørelsen af 10. august 2016. Af afgørelsen fremgår blandt andet:

"...

Afgørelse i As sag om en arbejdsskade

Vi har på ulovbestemt grundlag genoptaget vores afgørelse af 10. august 2016 om, at din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion ikke er omfattet af arbejdsskadeloven, men derimod omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion. Vi har samtidig ophævet vores afgørelse af 10. august 2016.

Ankestyrelsen har i møde truffet afgørelse om, hvorvidt din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion kan anerkendes som en erhvervssygdom.

Ankestyrelsen har også truffet afgørelse om, hvorvidt din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion er omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion.

Resultatet er

- Din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion er ikke en erhvervssygdom

Du kan derfor ikke få erstatning eller andre ydelser efter arbejdsskade-
loven.

Vi er således kommet til samme resultat som Arbejdsskadestyrelsen (nu
Arbejdsmarkedets Erhvervssikring).

- Din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion er ikke omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion

Vi er således også på dette punkt kommet til samme resultat som Ar-
bejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring).

Der var enighed på mødet.

På de næste sider kan du læse om begrundelse, regler med videre.

...

Begrundelsen for at genoptage på ulovbestemt grundlag

Vi traf den 10. august 2016 afgørelse om, at din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion ikke er omfattet af arbejdsskade-
loven, men derimod omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tid-
ligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret
posttraumatisk belastningsreaktion.

Vi har lagt vægt på, at særloven om erstatning og godtgørelse til tidlige-
re udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret post-
traumatisk belastningsreaktion har lempet dokumentationskravet i for-
hold til den lægelige dokumentation. Sygdommen skal dog stadig op-
fylde erhvervssygdomsfortegnelsens krav efter punkt F.1.

Det vil sige, at sygdommen skal være debuteret i fuldt omfang indenfor
6 måneder, eller med symptomdebut indenfor 6 måneder og fuld post-
traumatisk belastningsreaktion indenfor få år (2 år).

Vi har derfor begået en væsentlig sagsbehandlingsfejl ved vores tidligere afgørelse af 10. august 2016, idet vi vurderede, at din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion er omfattet af særloven, selvom der i sagen er lægelig dokumentation for, at din posttraumatiske belastningsreaktion først var fuldt udviklet mere end 5 år efter hjemkomsten fra Afghanistan.

Vi genoptager på ulovbestemt grundlag, hvis

- der kommer nye oplysninger af 5% væsentlig betydning, at der er en vis sandsynlighed for, at sagen ville have fået et andet resultat, hvis myndigheden havde haft oplysningerne i forbindelse med den oprindelige afgørelse, eller
- der sker en væsentlig ændring med tilbagevirkende kraft af de retlige forhold, som den oprindelige afgørelse blev afgjort efter, eller
- myndigheden i forbindelse med en tidligere afgørelse har begået væsentlige sagsbehandlingsfejl.

...

Begrundelsen for afgørelsen om, at din sygdom ikke er omfattet af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion

Vi vurderer, at du ikke har sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion.

Vi har lagt til grund, at du har posttraumatisk belastningsreaktion, men at der ikke er tidsmæssig sammenhæng mellem de belastninger du har været udsat for under dine udsendelser og din udvikling af posttraumatisk belastningsreaktion.

I forhold til særloven er kravet til dokumentationen for udviklingen af sygdommen lempet.

Det betyder imidlertid ikke, at kriterierne for anerkendelse er lempet. Der skal således også efter denne lov være en relevant belastning og tidsmæssig sammenhæng mellem belastningen og sygdommen. Derudover skal sygdommen opfylde erhvervssygdomsfortegnelsens krav efter punkt F.1. Det vil sige, at sygdommen skal være debuteret i fuldt omfang indenfor 6 måneder, eller med symptomdebut indenfor 6 måneder og fuld posttraumatisk belastningsreaktion indenfor få år (2 år).

Vi har ved vores vurdering af din sag lagt vægt på, at det er sandsynliggjort, at du har haft psykiske symptomer allerede umiddelbart efter hjemkomsten fra Afghanistan i 2008. Vi har lagt vægt på, at det fremgår af journalnotat af 8. april 2009, at du "går til psykologbehandling i øjeblikket, også pga. temperament. Hidser sig op i afmagtssituationer" samt at det af referatet fra visitationssamtalen den 8. januar 2009 fremgår, at udsendelsen til Afghanistan har været meget hård for dig, bl.a. grundet tidligere lignende oplevelser fra KFOR. Det fremgår ydermere, at mange af dine tidligere traumer er dukket op, hvorfor du er aggressiv, irriteret, vred og har mareridt/ drømme.

Vi har også lagt vægt på, at du kort efter hjemsendelsen i 2008 mistede et barn, hvilket du var svært påvirket af. Det er derfor vanskeligt at skille traumerne ad. Vi finder det derfor sandsynliggjort, at du havde psykiske symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion umiddelbart efter hjemkomsten fra Afghanistan.

Din posttraumatiske belastningsreaktion var dog først fuldt udviklet mere end 5 år efter hjemkomsten fra Afghanistan.

Vi vurderer derfor, at der mangler tidsmæssig sammenhæng mellem belastningerne under din udsendelse og din fuldt udviklede posttraumatiske belastningsreaktion.

Din psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion er derfor ikke omfattet af denne lov.

Efter loven kan der ydes erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion når

- 1) sygdommen ikke kan anerkendes som erhvervssygdom efter lov om arbejdsskadesikring,
- 2) begrundelsen for, at sygdommen ikke kan anerkendes efter lov om arbejdsskadesikring, er, at der mangler dokumentation for tidsmæssig sammenhæng mellem belastning og sygdomsdebut, og
- 3) der foreligger en psykiatrisk speciallægeerklæring udstedt senere end 6 måneder efter belastningens ophør, hvori det erklæres, at den undersøgte person lider af posttraumatisk belastningsreaktion, og at sygdommen er opstået i tilknytning til og som følge af udsendelse som nævnt i § 1, stk. 2.

..."

Overlæge, speciallæge i psykiatri, Claus Refshammer har den 24. april 2018 afgivet en psykiatrisk speciallægeerklæring. Det fremgår af konklusionen, at Claus Refshammer har vurderet, at A er tydeligt og markant præget af symptomer relateret til kronificeret posttraumatisk belastningsreaktion, og at As psykiske lidelse er betinget af psykiske mén/følger efter udstationeringerne.

Sagen har været forelagt Retslægerådet, der den 4. oktober 2018 har besvaret parternes spørgsmål og blandt andet anført:

" ...

Sagsøger har inden sine militære missioner ikke haft tegn på psykiske problemer eller lidelser. Han har under mission i 2008 været udsat for gentagne oplevelser af meget belastende karakter - oplevelser, som potentielt kvalificerer til at udvikle posttraumatisk belastningsreaktion (PTSD). Der har under mission i 2005 været belastende oplevelser af mindre alvorlig karakter medførende forbigående psykiske symptomer efter hjemkomst. Sagsøger havde efter seneste mission, afsluttet i 2008, ifølge speciallægeerklæring fra 2016 en række uspecifikke psykiske symptomer med angst, uro og søvnproblemer. Ifølge to tidligere erklæringer fra 2014 og 2015 var der kun beskedne symptomer i 2008. Sagsøger og hans daværende kæreste havde mistet et barn ved fødslen i 2008 efter, at han var kommet hjem fra missionen. Han gennemgik et behandlingsforløb hos psykolog fra primo 2009.

Sagsøger var i 2012 udsat for et alvorligt overfald medførende hjerne-rystelse og piskesmældslæsion, og han har siden lidt af kroniske smerter. Der er efter dette overfald opstået typiske symptomer på PTSD, hvor genoplevelser/undgåelse overvejende relaterer sig til militære belastninger, men også overfaldet. Der er således mareridt, flashback, undgåelsesadfærd/reaktioner og forøget arousal.

Sagsøgers PTSD må anses for at være af middelsvær til svær grad. Sagsøger har været i både medikamentel og psykoterapeutisk behandling i psykiatrisk enhed for traumeofre uden betydelig effekt gennem flere år fra 2014. Der har været et forbigående alkoholmisbrug i 2008.

Retslægerådet finder, at såvel de militære belastninger og civile belastninger, især overfaldet, har bidraget til udvikling af PTSD - det kan ikke nøjagtigt kvantificeres med, hvilket bidrag disse traumer har bidraget. PTSD relateret til militære belastninger har sandsynligvis været latent, det vil sige ikke optrædende som manifest sygdom, inden overfaldet i

2012. De tidligste lægelige oplysninger om psykiske problemer er fra egen læges journal januar 2009, som dog ikke tillader en diagnostiske vurdering. Psykologbehandlingen i 2008 kan have bidraget til at mindske PTSD-symptomer fra 2008 til 2012, selvom fokus var på tabet af barnet.

Spørgsmål 1:

Retslægerådet bedes oplyse det tidligste tidspunkt, hvor det af de lægelige akter fremgår, at A har udviklet PTSD.

I speciallægeerklæringer fra 2014, 2015 og 2016 beskrives, at der fra 2012 har været symptomer på PTSD. Det skal understreges, at disse vurderinger principielt er retrospektive. Egen læge beskriver psykiske problemer i januar 2009, men dette og øvrige oplysninger tillader ikke diagnostisk vurdering.

...

Spørgsmål 5:

Retslægerådet bedes redegøre for, om der efter Retslægerådets vurdering er tidsmæssig sammenhæng mellem traumet (udsendelsen i 2008) og den fulde udvikling af PTSD (det tidspunkt, hvor diagnosen PTSD kan stilles, jf. Retslægerådets besvarelse af spørgsmål 1-3). Besvarelsen bedes begrundet med afsæt i hvad den nyeste forskning på området konkluderer omkring det tidsrum, der kan gå, fra traumet sker, og indtil den traumatiserede person fremstår med fuldt udviklet PTSD/diagnosen PTSD kan stilles (den tidsmæssige sammenhæng).

Retslægerådet finder det sandsynligt, at der har været en periode med uspecifikke symptomer startende i 2008, uden at der har været tale om fuldt udviklet PTSD - og at egentlig PTSD er startet i forbindelse med yderligere traume i 2012.

...

Spørgsmål 7:

Retslægerådet bedes redegøre for, om den belastning, A har været udsat for under udsendelsen til Afghanistan i 2008 jf. de beskrivelser, der er i de lægelige akter, og den som bilag 34 fremlagte arbejdsbeskrivelse, efter Retslægerådets vurdering i sig selv er tilstrækkelig til, at A har kunnet udvikle PTSD i den grad, som tilfældet er her, jf. Retslægerådets svar på spørgsmål 6.

Der henvises til indledningen.

Spørgsmål 8:

Såfremt Retslægerrådet svarer benægtende på spørgsmål 7, bedes Retslægerrådet redegøre for, om udsendelsen i 2008 efter Retslægerrådets vurdering i sig selv er tilstrækkelig til, at A har kunnet udvikle PTSD i mindre grad end den diagnose, han har i dag, jf. Retslægerrådets svar på spørgsmål 6.

Spørgsmålet bortfalder.

...

Spørgsmål A:

Retslægerrådet bedes oplyse, om sagsøgeren efter rådets opfattelse var udsat for begivenheder af exceptionelt truende eller katastrofeagtig natur, jf. F43.1. (ICD-10) under udsendelserne til henholdsvis Kosovo (august 2005-februar 2006) og Afghanistan (april 2008-august 2008)?

Ja, i Afghanistan. Der henvises i øvrigt til indledningen.

...

Spørgsmål D:

Retslægerrådet bedes oplyse, hvorvidt sagsøgerens PTSD er forårsaget af:

- a) udsendelsen som soldat i Kosovo i perioden august 2005-februar 2006,*
- b) sagsøgerens arbejde som vagt, dørmænd og privat bodyguard i bl.a. Serbien i 2006-2007*
- c) udsendelsen som soldat til Afghanistan i perioden april 2008-august 2008,*
- d) tabet af sagsøgerens dødfødte søn i december 2008,*
- e) overfaldet den 10. juni 2012, hvor sagsøgeren blev overfaldet af flere ukendte gerningsmænd,*
- f) andre forhold hos sagsøgeren.*

Retslægerrådet bedes begrunde sit svar herunder angive, hvad der taler for i og imod en årsagsforbindelse.

Retslægerrådet finder, at såvel de militære som civile faktorer har bidraget til det endelige tilstandsbillede med missionen i Afghanistan i 2008 og overfaldet i 2012 som de væsentligste faktorer, uden at dette kan kvantificeres yderligere.

Spørgsmål E:

I forlængelse af ovenstående anmodes Retslægerrådet om at oplyse, om det kan fastslås, at sagsøgerens PTSD udelukkende eller i overvejende grad (dvs. med

et årsagsbidrag på mere end 50%) skyldes udsendelsen til Afghanistan i perioden april 2008 – august 2008.

Det bemærkes, at spørger er opmærksom på modpartens spørgsmål 10. Nærværende spørgsmål og spørgsmål 10 har lighedspunkter, men har den afgørende forskel, at nærværende angår, om årsagssammenhæng med udsendelsen kan fastslås med mere ned 50 %, mens spørgsmål 10 angår, om sagsøgerens PTSD med mere end 50 % sandsynlighed skyldes noget andet.

Retslægerådet bedes derfor besvare spørgsmålene separat, da forskellen har juridisk betydning.

Retslægerådet finder det ikke muligt at foretage en præcis afvejning af de enkelte faktorerens bidrag og henviser i øvrigt til besvarelsen af spørgsmål D.

..."

Forklaringer

Der er afgivet forklaringer af A og af lægekonsulent, Ankestyrelsen, Hanne Vibe Hansen.

A har forklaret, at han var 28-29 år, da han i 2008 blev udsendt som soldat til Afghanistan. Han havde en god psyke, inden han tog afsted. Han var en ildsprudlende soldat og gik meget op i arbejdet. Der var stor forskel på udstationeringerne i Kosovo og i Afghanistan. I Kosovo var det mere stille og rolig. De fik varsler, før der skete noget. Det gav uro, da en krigsforbryder blev frifundet i Haag, men de var varslet herom. I Afghanistan skulle de i aktion fra 0 til 200 på et splitsekund. De skulle have en høj grad af omstillingsparathed. Der kom raketangreb, som de selv identificerede ved, at de hørte en lyd, og så var det bare med at smide sig ned. De havde svært ved at identificere fjenden, som lignede resten af befolkningen. En af hans opgaver var at beskytte deres hundeførere og hunde sammen med briterne i Ground Defence Area, hvor hundeførerne sikrede ydersiden af campen mod vejsidebomber og miner. De opdagede dog ikke alle miner, og det var forbundet med en høj risiko. Han transporterede også sårede afghanere til den afghanske lejr. Det var ikke et rart syn, og de kørte igennem et udtørret flodleje, hvor der et sted lå en jernplade. Det skreg til himlen, at de ikke burde køre over der. De bad flere gange om, at området blev kontrolleret. Det viste sig, at der lå en vejsidebombe der, som heldigvis ikke var gået af. I Kosovo stod de med hjelm og skjold i forbindelse med demonstrationer. I Afghanistan brugte de hunde og stave til at opløse mængder. Der blev i Afghanistan brugt fysisk vold imellem dem og demonstranterne. Der var tillige risiko for, at demonstranterne havde våben med. De havde mange raketangreb, som slog ned i lejren. På et tidspunkt slog en raket ned i en jet-fuel tank, men de nåede heldigvis at slukke for hovedhanen, så tanken ikke eks-

ploderede. De ledte også efter ueksploderede raketter, hvilket ikke var særligt rart, for de kunne eksplodere hvert øjeblik. Han kørte tillige hegnspatrolje, hvor det var svært at vurdere, om folk på den anden side af hegnet var almindelige arbejdere eller fjender, og nogle gange blev der skudt med raketter lige uden for hegnet.

Han kom hjem fra Afghanistan omkring den 8. til 12. august 2008, og han havde det ikke særlig godt. Han var stresset. Han drømte. Han deltog i gruppesamtaler med sin enhed omkring hændelserne, men der var stadig meget, som presede sig på. Det var godt at snakke med folk fra enheden, som havde oplevet det samme. Han blev sygemeldt en god måned før, hans søn Noah døde. Noah blev dødfødt. Han havde det ad helvede til. Han havde mareridt, flashbacks, var demotiveret, og han sov ikke.

I 2010 fik han en egnethedsbeholdning. Han var da i en anden enhed på skolen som faglærer. Det var som faglærer, han var udsendelsesparat, men ikke i sin gamle enhed. Han var alene egnet til at deltage i blødere operationer. Han kunne f.eks. udsendes som supervisor for afghanske betjente eller soldater. Eller komme til Helman, hvor der var 50 km ørken rundt om, og hvor der ikke skete noget. I 2010 var hans psyke ikke skide god. Han prøvede på at arbejde det væk. Han blev frosset ud af hierarkiet i forsvaret, da han havde været sygemeldt. Han og andre anså ham som svag. Han drømte stadig, var topfrustreret og kunne nemt få en følelse af afmægtighed. Han holdt sig på skolen og var bare faglærer. Han drømte om handlinger i Afghanistan. Han hørte lyde, fornemmede lugte og så syn derfra. Han kunne blandt andet høre kommandoråb og brag. Han følte, at han ikke længere hørte til i forsvaret. Han blev sat i bås som det, de kalder bovlam, og kunne ikke fungere i den skarpe enhed. Det skete, hvis man led psykisk. Hans chef, ..., satte ham til at være faglærer. Han havde det godt med det. Han kunne slappe lidt af og glemme nogle af tingene. Han håbede, at han kunne arbejde det væk. Han drømte stadig og var frustreret, men holdt facaden udadtil. Frem til overfaldet i 2012 skete der en kort bedring, da han mødte ...

Han blev overfaldet den 10. juni 2012. Han følte sig sårbar efter det. Han var meget meget skarp som soldat, og det pludselig at være sårbar, ramte ham psykisk. Han sad en dag med sin datter ... Han kiggede ud ad vinduet, og så pludselig helikoptere med syge folk. ... blev født i september 2012. Han kom til lægen i 2013. Hans mareridt og flashbacks relaterer sig til Afghanistan med helikoptere, lyde, lugte og følelsen af sand. I mareridt og flashbacks oplever han ikke overfaldet. Da sagen startede op, havde han det rigtig skidt. Han talte med sin psykolog ... om at blive indlagt. Han var dog ikke stærk nok til indlæggelse. Først fik han at vide, at han fik sin anerkendelse fra forsvaret. Han blev lettet over det. Han ville få en medalje og et forsørgergrundlag for familien. Da afgørelsen blev ændret, væltede læsset for ham fuldstændigt.

Han har fået en svær depression oveni. Han har fået medicin herunder sovemedicin. Han er nu indstillet til pension.

Lægekonsulent Hanne Vibe Hansen har forklaret, at hun har været i Ankestyrelsen i 9½ år. Hun er speciallæge i psykiatri, og hun er overlæge på Rigshospitalet. Symptomerne det første halve år fremgår af en henvisning til psykolog i januar 2009, bilag 1. Der beskrives nogle psykiske symptomer, noget tristhed, vrede og irritabilitet. Det dækker ikke det fulde PTSD billede, men er mere uspecifikke belastningsrelaterede symptomer. PTSD kan godt starte uspecifikt og så udvikle sig over tid. Der skal være vedvarende symptomer og symptom-billedet skal udvikle sig indenfor 6 måneder eller i nogle tilfælde 1-2 år. I 2009 kunne man ikke stille diagnosen PTSD. Der manglede noget i forhold til sværhedsgraden af symptomerne, som svandt over tid. Der manglede undgåelse af alt, hvad der minder om traumat. Der var heller ikke tendens til sammenføren ved høje lyde. Det er helt specifikke symptomer, og alle skal være til stede, for at diagnosen kan stilles. Der er meget lægeligt materiale fra 2014, herunder flere speciallægeerklæringer. Der beskrives symptomer tilbage til 2012. Dokumentationen er ikke tidstro, da det er senere beskrivelser af, hvordan det var i 2012. I notater fra egen læge i efteråret 2013 beskrives mareridt. Fra det tidspunkt er der tidstro beskrivelser af symptomer på PTSD.

As PTSD skyldtes ikke overvejende udsendelsen, idet alle symptomerne så ville være set i sammenhæng med udsendelse, men de kom først i 2013. Det tidsmæssige gab gør, at udsendelsen ikke er hovedårsagen til hans PTSD. Hertil kommer, at A var udsat for voldsomme begivenheder i 2008. Han mistede et barn, en ven og hans hus brændte ned. Det kan have afsat visse spor i psyken, og kan have en indflydelse på udviklingen af PTSD. Udsendelsen har spillet en rolle i udviklingen af PTSD, men der skete mange episoder over årene, så det er vanskeligt at vurdere betydningen af de enkelte traumer. Overfaldet i 2012 var meget voldsomt, og symptomerne er velbeskrevet af egen læge. Det var et katastrofeagtigt overfald. Der skete en symptomopbygning herefter. Overfaldet kunne i sig selv give PTSD, da det var exceptionelt truende. Det er vanskeligt at sige, om A ville have fået PTSD, hvis han ikke havde været udsat for overfaldet. Der var ikke en forværring lige op til overfaldet. Tværtimod var visse symptomer tilsyneladende i ro, da der skete henvendelser til lægen uden, at symptomer blev drøftet. PTSD kan øge risikoen for depression, men hvis man har depression, betyder det dog ikke, at man har PTSD.

Der står meget lidt om symptomerne i egen læges journal af 21. januar 2009, hvor lægen skriver, at man kunne overveje, hvorvidt der er en depression. Hun gætter på, at lægen havde en mistanke depression, fordi depression er en hyppig sygdom. Symptomer nævnt i visitationen til psykologhjælp i januar 2009

(bilag 1) kan godt passe på en depression. Symptomer på depression kan også være symptomer på PTSD.

Parternes synspunkter

A har i sit påstandsdokument anført følgende:

"...

Til støtte for den principale påstand:

Det gøres gældende, at sagsøgte ikke har været berettiget til at ændre den begunstigende forvaltningsafgørelse af den 10. august 2016 (bilag 19), ved hvilken sagsøgte anerkendte sagsøgers PTSD og angst som en arbejdsskade, til skade for sagsøger.

Sagsøgte har ved afgørelsen af den 10. august 2016 været i besiddelse af samtlige relevante oplysninger og bilag.

Sagsøgte har telefonisk oplyst, at afgørelsen ikke blev behandlet igen på grund af nye oplysninger og/eller protester fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, men *alene* fordi sagsøgte efterfølgende var blevet opmærksom på, at de muligvis havde begået en fejl og truffet en afgørelse, som var i strid med sagsøgtes egen interne praksis.

Det gøres gældende, at afgørelsen af den 10. august 2016 gav sagsøger en berettiget forventning om, at der nu var en afklaring af hans situation så langt, at hans psykiske sygdom nu var anerkendt som en arbejdsskade med deraf følgende ret til erstatning for varigt mén og erhvervsevnetab (såfremt et sådant tab kunne påvises) samt evt. ret til tjenestemandspension. Dette underbygges af, at Arbejdsmarkedets Erhvervssikring – inden sagsøgte tilbagekaldte sin afgørelse ved skrivelse af den 22. september 2016 (bilag 21) – nåede at bede sagsøger indsende dokumenter til brug for beregningen af sagsøgers varige mén og erhvervsevnetab, jf. den som bilag 20 fremlagte skrivelse af den 22. august 2016.

Ved sagsøgtes tilbagekaldelse af den begunstigende forvaltningsakt, som afgørelsen af den 10. august 2016 er, lider sagsøger et ikke uvæsentligt økonomisk tab i form af manglende erstatning for varige mén og tab af erhvervsevne samt tab af muligheden for at få tilkendt tjenestemandspension. Det gøres gældende, at nærværende sag herved adskiller sig væsentligt fra situationen i U2017.1H, som netop er kendetegnet ved, at skadelidte allerede havde fået udbetalt erstatningen, som ikke blev krævet tilbagebetalt, hvorfor skadelidte ikke led noget økonomisk tab ved tilbagekaldelsen af den afgørelse, hvorved hendes skade blev anerkendt som en arbejdsskade.

Endvidere er kernen i nærværende sag, hvorvidt den tidsmæssige sammenhæng mellem traumet og udviklingen af fuld PTSD har været for lang, jf. sagsøgtens interne praksis, hvilket til en vis grad må antages at hvile på et skøn og dermed ikke kan vurderes så firkantet, som årsagsforbindelsen i U2017.1H kunne. I 2017.1H var der tale om en belastning, som det lægefagligt kunne bevises, slet ikke kunne udløse en skade, hvorfor grundbetingelsen for, at der kunne foreligge en arbejdsskade, slet ikke var opfyldt, hvilket under sagen tillige blev anerkendt af den skadelidte. I nærværende sag er der ikke uenighed om, hvorvidt der er tale om en belastning (udsendelsen til Afghanistan), som kan udløse en skade (den psykiske sygdom i form af PTSD og angst) – dette har Retslægerådet afklaret med svaret på spørgsmål A. Der er derimod tale om en skønsmæssig afvejning af, hvorvidt der foreligger tilstrækkelig dokumentation for den tidsmæssige sammenhæng – et dokumentationskrav, som tilmed er lempe for netop denne type sager, jf. § 2, stk. 1, nr. 2 i lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion (herefter benævnt Særloven for Veteraner).

Det gøres gældende, at såfremt der er en fejl i sagsøgtens afgørelse af den 10. august 2016 - hvilket bestrides - da er denne fejl væsentligt mindre (evt. et fejlskøn) end fejlen i U2017.1H (lægeligt bevist, at den konkrete belastning ikke kunne udløse den konkrete skade). Det gøres derfor gældende, at den lille sagsbehandlingsfejl, der eventuelt måtte være i sagsøgtens afgørelse af den 10. august 2016, ikke er stor nok til at medføre afgørelsens ugyldighed, når der henses til, at der er tale om en begunstigende forvaltningsafgørelse, og at tilbagekaldelsen heraf medfører store økonomiske konsekvenser og betydelig psykisk belastning for sagsøger.

Til støtte for den subsidiære påstand:

Årsagsforbindelse:

Ad udsendelsen til Afghanistan

Det fremgår af Retslægerådets svar på spørgsmål A, at sagsøger under udsendelsen til Afghanistan i 2008 var udsat for begivenheder af exceptionelt truende eller katastrofeagtig karakter, hvorfor betingelsen i F43.1 (ICD-10) for at anerkende årsagssammenhæng mellem udsendelsen til Afghanistan og udviklingen af PTSD er til stede.

Det gøres gældende, at sagsøger allerede i januar 2009 – mindre end 6 måneder efter hjemkomsten fra Afghanistan – viser tydelige tegn på symptomer på PTSD.

Sidste afsnit i indledningen i Retslægerådets udtalelse og Retslægerådets svar på spørgsmål 1 underbygger dette, idet Retslægerådet finder, at der

er konstateret psykiske problemer tilbage i 2009. Retslægerrådet henviser i denne sammenhæng til det som bilag 2 fremlagte journalnotat fra egen læge af den 21. januar 2009, hvoraf det fremgår, at egen læge har mistanke om, at sagsøger har en depression, hvilket er et symptom på mulig PTSD. Da der ikke på dette tidspunkt i 2009 blev fulgt op med en psykiatrisk vurdering, er det imidlertid ikke muligt for Retslægerrådet at foretage en diagnostisk vurdering af, om der allerede på dette tidspunkt var sygdomsdebut for PTSD. Retslægerrådet konstaterer dog (afslutningsvis i indledningen), at psykologbehandlingen i 2008 formentlig har mindsket sagsøgers PTSD-symptomer i 2008-2012. Dette må tages til indtægt for, at der i denne periode har været symptomer på PTSD, hvilket heller ikke ses bestridt af sagsøgte.

Som yderligere dokumentation for sagsøgers tydelige symptomer på PTSD allerede i 2009 henvises der til det som bilag 1 fremlagte referat fra visitationssamtale den 8. januar 2009, hvorved sagsøger via Forsvaret visiteres til psykologhjælp. Endvidere henvises der til de som bilag 3 og 4 fremlagte journaler, der tillige underbygger, at sagsøger i løbet af 2009 udviser en række symptomer på PTSD.

Det anerkendes, at sagsøger lykkedes med at undertrykke/få så meget styr på sine symptomer på PTSD, at han i 2010 kan genoptage sit arbejde jf. tillige den som bilag 5 fremlagte erklæring af den 19. april 2010 fra Institut for Militær Psykologi. Det bemærkes dog også, at sagsøgers næstkommanderende, Kaptajn ..., ikke var enig i psykologernes vurdering og derfor omplacerede sagsøger som faglærer på Air force training center for at undgå, at han blev sendt ud.

På trods af denne "egnethedserklæring", hvis korrekthed kan betvivles, fastholdes det, at sagsøger har været udsat for stærkt traumatiserende oplevelser under sin udsendelse til Afghanistan, hvilket tillige – som ovenfor nævnt – er bekræftet af Retslægerrådet i deres svar på spørgsmål A. Det gøres fortsat gældende, at det bl.a. er disse traumer, der er årsag til den nuværende diagnose med posttraumatisk belastningsreaktion i middelsvær til svær grad samt angst. Det bemærkes, at sagsøgers angst er en del af hans PTSD og er med til at belyse sværhedsgraden heraf. Angsten er derfor medtaget i beskrivelsen af sagsøgers gener i sin egenskab af at være beskrivende for sværhedsgraden af sagsøgers PTSD.

Retslægerrådet bemærker i det sidste afsnit i indledningen af deres udtalelse, at der hos sagsøger er en PTSD, der relaterer sig til de militære belastninger. Retslægerrådet taler dog om en vis periode, hvor denne PTSD har været latent, inden den har manifesteret sig i forbindelse med overfaldet i 2012.

Denne vurdering fra Retslægerådet er i overensstemmelse med indholdet af de 4 udtalelser fra psykiater Kurt B. Stage, der er fremlagt som henholdsvis bilag 11, 14, 29 og 30. Det fremgår tydeligt af alle disse udtalelser, at sagsøgers tilstand er fremkaldt af både udsendelserne som soldat og overfaldet i 2012, som har reaktiveret hans krigstraumer, således at årsagen til PTSD'en og angsten skal deles ligeligt mellem de 2 årsager/hændelsesforløb. Der henvises navnlig til skrivelsen af den 1. maj 2014 (bilag 29), hvor psykiater Kurt B. Stage skriver, at der er tale om en opblussen af PTSD-symptomerne efter overfaldet – symptomerne var der altså allerede, blot i mindre grad. Det er tillige i tråd med konklusionen i den som bilag 40 fremlagte speciallægeerklæring fra psykiater Claus Refshammer, som vurderer, at overfaldet i 2012 medførte en forstærkelse/aktivering af sagsøgers PTSD-symptomer, som derfor kan konkluderes allerede var til stede på dette tidspunkt.

Det bestrides på baggrund af ovenstående, at sagsøgers psykiske gener efter udsendelsen til Afghanistan var en "færdig skade" på tidspunktet for overfaldet i 2012. Endvidere fremgår det af Retslægerådets svar på spørgsmål 5, at sagsøger sandsynligvis har haft uspecifikke symptomer på PTSD i perioden fra 2008 til 2012, som så har udviklet sig til fuldt udviklet PTSD i 2012.

Det er endvidere bemærkelsesværdigt, at de flashbacks og mareridt, som sagsøger lider under i dag, alle omhandler krigslignende situationer, som sagsøger har været i under udsendelsen til Afghanistan. Det gøres gældende, at dette ikke ville være tilfældet, hvis sagsøgers posttraumatiske belastningsreaktion og angst alene relaterede sig til overfaldet i 2012. I så fald måtte det forventes, at flashbacks og mareridt relaterede sig til overfaldet.

Ad overfaldet i 2012

Det lægges til grund som ubestridt, at overfaldet i 2012 er en del af årsagen til, at sagsøger har udviklet posttraumatisk belastningsreaktion i middelsvær til svær grad samt angst.

Dette er anerkendt af Erstatningsnævnet bl.a. på baggrund af Arbejdsskadeanstaltens (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings) vejledende udtalelse i sagen for Erstatningsnævnet, jf. bilag 12 og 13.

Sammensat skade:

Med baggrund i ovenstående gøres det gældende, at der er tale om en sammensat skade. Sagsøgers posttraumatiske belastningsreaktion og

angst er en følge af 2 uafhængige hændelsesforløb, hvis følger er "løbet sammen" og ikke længere kan adskilles.

Det gøres gældende, at indledningen i Retslægerådets udtalelse bekræfter, at der er tale om en sammensat skade, idet det heri anføres, at

"[R]etslægerådet finder, at såvel de militære belastninger og civile belastninger, især overfaldet, har bidraget til udvikling af PTSD – det kan ikke nøjagtigt kvantificeres med, hvilket bidrag disse traumer har bidraget. "

Det må derfor formodes, at hverken udsendelsen eller overfaldet i sig selv ville have medført PTSD og angst i en så svær grad, som sagsøger er diagnosticeret med, men samspillet mellem de 2 hændelsesforløb er smeltet sammen og kan derfor ikke længere adskilles.

Dette fremgår også klart af de som bilag 11, 14, 29 og 30 fremlagte udtalelser fra psykiater Kurt B. Stage, særligt af speciallægeerklæringen af den 13. juni 2014 (bilag 11), hvor der i konklusionen er anført, at

"[D]et er to traumer der tilsammen gør, at patienten nu har fuldt udviklet PTSD tilstand. "

Den som bilag 40 fremlagte speciallægeerklæring fra psykiater Claus Refshammer følger samme tråd, idet det heri vurderes, at overfaldet i 2012 medførte en forstærkelse/reaktivering af sagsøgers PTSD-symptomer, som derfor kan konkluderes allerede var til stede på dette tidspunkt.

Med spørgsmål 7 er Retslægerådet endvidere blevet bedt om at komme med deres vurdering af, om den belastning, sagsøger var udsat for under udsendelsen til Afghanistan i 2008, i sig selv var tilstrækkelig til, at sagsøger kunne udvikle PTSD i den grad, som han har i dag. Retslægerådet har i besvarelsen af spørgsmål 7 alene henvist til indledningen af deres besvarelse. Spørgsmål 8 skulle alene besvares, hvis Retslægerådet svarede benægtende på spørgsmål 7, og da Retslægerådet har svaret, at spørgsmål 8 bortfalder, gøres det gældende, at det er korrekt, når det af sagsøger gøres gældende, at der her er tale om en sammensat skade, hvor såvel udsendelsen som overfaldet hver især ville have ført til, at sagsøger udviklede PTSD, men næppe i så svær en grad, som sagsøger er diagnosticeret med. Sagsøger ville derfor – også uden at overfaldet var sket i 2012 – have udviklet PTSD og havde det måske allerede på dette tidspunkt, uden at det dog var diagnosticeret, idet sagsøger ikke på daværende var set af en psykiater.

Det gøres derfor gældende, at sagsøgers PTSD og angst – som tillige anført af specialisten på området, psykiater Kurt B. Stage (bilag 11) – skal deles mellem årsagerne, således at 50 % tillægges udsendelserne for Forsvaret

og dermed udgør en arbejdsskade, mens 50 % må tillægges overfaldet, hvorfor Erstatningsnævnet må udbetale erstatning til sagsøger for denne del.

Der henvises ydermere til de som bilag 12 og 13 fremlagte skrivelser fra Arbejdsskadestyrelsen af den 16. juli 2014 og den 3. oktober 2014 vedrørende sagsøgers varige mén efter overfaldet, hvori Arbejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring) bl.a. skriver følgende:

"Vi vurderer, at halvdelen af de psykiske gener kan relateres til forudbestående traumer, og at halvdelen kan relateres til aktuelle overfald."

Der er således ingen tvivl om, at der netop er tale om en sammensat skade og ikke konkurrerende skadesårsager.

Anerkendelse efter lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion (Særloven for Veteraner):

Det gøres gældende, at sagsøgers psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion og angst er omfattet af Særloven for Veteraner, idet betingelserne herfor i lovens § 2, stk. 1, nr. 1-3 er opfyldt.

Sagsøgtes begrundelse for ikke at anerkende sagsøgers PTSD og angst som en erhvervssygdom ses netop at være den manglende dokumentation for tidsmæssig sammenhæng mellem belastningen og sygdomsdebuten, jf. lovens § 2, stk. 1, nr. 2. Der ses ikke at være tvivl om, at sagsøger under sin udsendelse til Afghanistan har været udsat for sådanne påvirkninger, som i styrke og art opfylder kravene til at kunne fremkalde PTSD og angst, jf. tillige Retslægerådets svar på spørgsmål A, psykiater Kurt B. Stages udtalelser i bilag 11, 14, 29 og 30 samt psykiater Claus Refshammers udtalelser i bilag 40.

Det gøres gældende, at det af Retslægerådets svar på spørgsmål 3 og 5 kan udledes, at det er sandsynligt, at sagsøger har haft PTSD-symptomer fra 2008 til 2012, som er behandlet ved psykolog. Da sagsøger ikke i denne periode er blevet set af en psykiater, kan det derfor ikke udelukkes, at en psykiater i denne periode ville have diagnosticeret sagsøger med PTSD, om end i mildere grad end den PTSD, sagsøger har i dag.

Betingelsen i Særloven for Veteraners § 2, stk. 1, nr. 3 ses også klart at være opfyldt. Der foreligger op til flere speciallægeerklæringer fra en af Danmarks førende specialister på området – psykiater Kurt B. Stage – hvoraf det klart og tydeligt fremgår, at sagsøger lider af posttraumatisk belastningsreaktion i svær grad samt angst, og at sygdommen er opstået i til-

knytning til og som følge af udsendelsen til Afghanistan. Den nyere speciallægeerklæring fra psykiater Claus Refshammer (bilag 40) kommer til samme konklusion, og det samme gør Retslægerådet, jf. deres indledning.

Der henvises igen navnlig til skrivelsen af den 1. maj 2014 (bilag 29), hvor psykiater Kurt B. Stage skriver, at der er tale om en opblussen af PTSD-symptomerne efter overfaldet – symptomerne var der således allerede, blot i mindre grad. Ligeledes henvises der til Retslægerådets sidste afsnit i indledningen:

”Retslægerådet finder, at såvel de militære belastninger og civile belastninger, især overfaldet, har bidraget til udvikling af PTSD – det kan ikke nøjagtigt kvantificeres med, hvilket bidrag disse traumer har bidraget. PTSD relateret til militære belastninger har sandsynligvis været latent, det vil sige ikke optrædende som manifest sygdom, inden overfaldet i 2012.”

Det er netop sådanne efterfølgende vurderinger i de psykiatriske speciallægeerklæringer, der iht. Særloven for Veteraners § 2, stk. 1, nr. 2 og 3, skal medføre anerkendelse af soldaters PTSD som en arbejdsskade.

Det fastholdes, at der ikke er nogen konkurrerende årsager til sygdommen, som kan begrunde, at sagsøgers PTSD og angst ikke kan anerkendes som en arbejdsskade efter arbejdsskadesikringsloven.

Ad tidsmæssig sammenhæng, Særloven for Veteraners § 2, stk. 1, nr. 2.

Det gøres gældende, at hensigten med Særloven for Veteraner netop var at sikre personer som sagsøger med sent diagnosticeret – og forsinket – PTSD erstatning, og at det i denne sammenhæng ikke fra lovgivers side var tiltænkt, at kravet om ”tidsmæssig sammenhæng” i lovens § 2, stk. 1, nr. 2 skulle fortolkes så restriktivt, at *alle* skadelidte, som først får diagnosticeret deres PTSD mere end 2 år efter hjemkomsten, reelt bliver afskåret fra at få anerkendt deres sygdom efter loven.

En direkte ordlydsfortolkning af lovens § 2, stk. 1, nr. 2 siger modsat, at loven finder anvendelse, når der mangler dokumentation for den tidsmæssige sammenhæng mellem belastningen og *sygdomsdebut* – ikke symptomdebut. Sygdomsdebut må netop forstås som den fuldt udviklede PTSD.

Det fremgår af lovforslaget til Særloven for Veteraner, at ideen med loven var at lempe dokumentationskravet for debut af PTSD (ikke for symptomer på PTSD), således at ”hvis en psykiatrisk speciallæge senere skriver en erklæring om, at det er sandsynligt, at sygdommen er opstået i tilknytning til og som en følge af udsendelsen, vil det fremover som udgangs-

punkt være tilstrækkeligt til, at kravene til debut af sygdommen anses for opfyldt.", jf. bemærkningerne til lovforslag nr. 104 af den 20. december 2013, pkt. 4.1., 3. afsnit. Dette kriterium opfylder sagsøger, idet psykiater Kurt B. Stage i de som bilag 11, 14, 29 og 30 fremlagte skrivelser og psykiater Claus Refshammer i den som bilag 40 fremlagte speciallægeerklæring bekræfter netop dette.

Det bemærkes i denne sammenhæng, at hverken Arbejdsmarkedets Erhvervssikring eller sagsøgte direkte har bedt psykiater Kurt B. Stage om at angive præcist, hvornår sygdommen er brudt ud, hvilket de er forpligtet til, jf. Særloven for Veteraners § 2, stk. 2, hvis de er i tvivl om dette. Der er ikke i loven hjemmel til, at Arbejdsmarkedets Erhvervssikring og/eller sagsøgte selv kan vurdere, hvornår sygdommen er brudt ud, sådan som sagsøgte har gjort i nærværende sag, jf. den som bilag 22 fremlagte afgørelse.

Selvom psykiater Kurt B. Stage ikke er blevet bedt om eksplicit at vurdere, hvornår sagsøger er debuteret med fuld PTSD, kan det læses ud af konklusionen i den som bilag 11 fremlagte speciallægeerklæring, at Kurt B. Stage vurderer, at sagsøger havde PTSD allerede inden overfaldet i 2012. Det fremgår nemlig af konklusionen, at Sagsøgers PTSD blussede voldsomt op efter overfaldet – PTSD'en var således allerede til stede *inden* overfaldet, som skete mindre end 4 år efter hjemkomsten fra Afghanistan.

Retslægerådet ses at være enig heri, idet de i sidste afsnit i indledningen vurderer sagsøgers PTSD som følge af de militære belastninger som latente indtil overfaldet i 2012, hvor denne PTSD manifesterer sig, jf. tillige Retslægerådets svar på spørgsmål 5 og C.

Da der heller ikke i de som bilag 11, 14, 29, 30 og 40 fremlagte erklæringer er nogen præcis angivelse af, hvornår sygdommen konkret er brudt ud, men da psykiaterne Kurt B. Stage og Claus Refshammer i alle erklæringerne fastholder, at sagsøgers PTSD og angst delvist skyldes udsendelserne for Forsvaret – hvilket Retslægerådet er enig i – må det læses heraf, at der er den nødvendige tidsmæssige sammenhæng mellem udsendelsen til Afghanistan og debut af fuldt udviklet PTSD til, at sagsøgers psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion skal anerkendes som en arbejdsskade efter Særloven for Veteraner.

Til støtte for den mere subsidiære påstand:

Det gøres gældende, at Retslægerådets besvarelse af spørgetemaet, herunder navnlig indledningen, udgør den nødvendige konkrete medicinske sandsynlighedsvurdering for, at Erhvervssygdomsudvalget skal anerkende sagsøgers PTSD som en erhvervssygdom, jf. ASL § 7, stk. 1, nr. 2, 2. led.

Retslægerrådet har konkret vurderet, at der i nærværende sag er medicinsk sandsynlighed for årsagssammenhæng mellem sagsøgers PTSD og hans udsendelse til Afghanistan i 2008 og de særlige belastninger, der lå heri.

Endvidere arbejder WHO med en ICD-11 (ny sygdomsklassificering), og i denne er fjernet det tidsmæssige krav i definitionen af PTSD. Dette er et tegn på, at man i den nyeste medicinske erfaring har kunnet konstatere, at der ikke er belæg for at opretholde et krav om hvor hurtigt efter et traume, en person skal have fuldt udviklet PTSD, for at der er lægefagligt belæg for at anse traumet for at være årsagen til udviklingen af PTSD.

Af Retslægerrådets indledende besvarelse fremgår det, at sagsøger har haft symptomer på PTSD inden for 6 måneder efter hjemkomsten fra Afghanistan, hvilket også er anerkendt af sagsøgte i svarskriftet. Endvidere fremgår det af Retslægerrådets svar på spørgsmål 5 og C, at sagsøger havde fuldt udviklet PTSD i forbindelse med traumet i 2012, hvilket er knap 4 år efter hjemkomsten fra Afghanistan.

Det gøres derfor gældende, at sagsøgers sag skal forelægges for Erhvervs-sygdomsudvalget til konkret vurdering af, hvorvidt sagsøgers psykiske sygdom i form af PTSD skal anerkendes som en arbejdsskade. Sagsøgers sag ligger hermed inden for den periode, Erhvervs-sygdomsudvalgets praksis angiver for hvornår, der kan ske anerkendelse af PTSD som en arbejdsskade efter forelæggelse for erhvervs-sygdomsudvalgt.

Retslægerrådet har ved besvarelsen af spørgsmål A bekræftet, at sagsøger har været udsat for begivenheder af exceptionelt truende og katastrofeagtig natur, som er den nødvendige og tilstrækkelige belastning for at udløse PTSD.

Særligt for så vidt angår sager om PTSD kan der ikke fastholdes et krav om, at den belastning, personen skal have været udsat for, skal *gå ud over* beskrivelsen for listesygdommen. Skulle dette være tilfældet, ville det aldrig være muligt at forelægge sager om PTSD for Erhvervs-sygdomsudvalget, da det ikke er muligt at *overgå* betingelsen i fortegnelsen, som jo netop er, at vedkommende skal have været udsat for begivenheder af *exceptionelt* truende eller katastrofeagtig natur.

Det gøres således gældende, at sagsøger har løftet bevisbyrden for

1. at han lider af PTSD – hvilket ikke ses bestridt af sagsøgte og tillige er vel underbygget både af de fremlagte speciallægeerklæringer og Retslægerrådets udtalelse,

2. at han har været udsat for særlige og belastende arbejdsforhold - hvilket bl.a. fremgår af Retslægerådets svar på spørgsmål A og indledningen til Retslægerådets besvarelse, samt
3. at der er årsagssammenhæng mellem sagsøgers PTSD og arbejdets særlige art, jf. indledningen til Retslægerådets besvarelse.

Det gøres endvidere gældende, at uanset om Retten måtte komme frem til, at sagsøger først havde fuldt udviklet PTSD mere end 4 år efter hjemkomsten fra Afghanistan, så skal sagsøgers sag forelægges for Erhvervssygdomsudvalget til konkret vurdering af, hvorvidt sagsøgers psykiske sygdom i form af posttraumatisk belastningsreaktion i svær grad og angst skal anerkendes som en arbejdsskade.

Det fremgår tydeligt af både Arbejdsskadestyrelsens (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings) afgørelse af den 22. marts 2016 (bilag 15), sagsøgtes afgørelse af den 10. august 2016 (bilag 19) og sagsøgtes afgørelse af den 27. oktober 2016 (bilag 22), at man begge steder har lavet en fast praksis om, at sager, hvor der er mere end 3-4 år mellem udsættelsen for den traumatiske oplevelse og (dokumenteret) fuld udvikling af sygdommen, slet ikke bliver forelagt for Erhvervssygdomsudvalget til vurdering.

Det forekommer højest besynderligt, hvis noget så simpelt som, hvornår en skadelidt bliver henvist til korrekt udredning ved psykiater, skal have så afgørende indflydelse på, hvorvidt skadelidtes posttraumatiske belastningsreaktion kan/skal anerkendes – både efter arbejdsskadesikringsloven og efter Særloven for Veteraner.

Det er sagsøgers påstand, at Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings og sagsøgtes faste praksis om ikke at forelægge sager for Erhvervssygdomsudvalget, hvis PTSD er diagnosticeret mere end 3-4 år efter traumet, ikke er i overensstemmelse med lovgivers ønsker, som udtrykt i såvel arbejdsskadesikringslovens § 7, stk. 3 som i Særloven for Veteraners § 2, stk. 1, nr. 2.

I bemærkningerne til lovforslag nr. 104 (Særloven for Veteraner) af den 20. december 2013, pkt. 4.1., 3. afsnit, står der direkte, at "hvis en psykiatrisk speciallæge senere skriver en erklæring om, at det er sandsynligt, at sygdommen er opstået i tilknytning til og som en følge af udsendelsen, vil det fremover som udgangspunkt være tilstrækkeligt til, at kravene til debut af sygdommen anses for opfyldt." Der er *ingen* tidsmæssig grænse angivet.

Ydermere er denne praksis ikke i overensstemmelse med de svar, Arbejdsskadestyrelsen (Arbejdsmarkedets Erhvervssikring) har givet til Folketingets Beskæftigelsesudvalg i forbindelse med udarbejdelsen af selvsamme

lov (bilag 23). Der henvises i denne sammenhæng til Arbejdsskadestyrelsens (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings) svar på spørgsmål 4 og 20, hvoraf det fremgår, at soldaters sager om PTSD som udgangspunkt forelægges for Erhvervssygdomsudvalget, hvis der er symptomer inden for 6 måneder efter hjemkomsten og fuldt udviklet PTSD inden for 3-4 år efter hjemkomsten (spm. 4), men at der også i konkrete situationer kan blive forelagt sager for Erhvervssygdomsudvalget ved fuldt udviklet PTSD mere end 4 år efter hjemkomsten, hvis Arbejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring) skønner, at der er mulighed for, at sygdommen vil kunne anerkendes (spm. 20). Det fremgår ligeledes af svaret på spørgsmål 26 (bilag 23), at den daværende arbejdsskadestyrelse ikke havde forelagt sager for Erhvervssygdomsudvalget, hvor fuld PTSD var udviklet mere end 4 år efter hjemkomsten.

Det gøres gældende, at der i nærværende sag er tale om en PTSD, som på baggrund af sagens fakta, herunder det omfattende – entydige – lægelige materiale og Retslægerådets besvarelse – navnlig sidste afsnit i indledningen og svarene på spørgsmål 1, 7 og 8 – i overvejende grad skyldes de arbejdsbelastninger, som sagsøger har været udsat for under sin udsendelse til Afghanistan i 2008. Det gøres derfor som sagsøgers mere subsidiære påstand, gældende, at sagen skal hjemvises til fornyet behandling ved Arbejdsmarkedets Erhvervssikring med henblik på forelæggelse af sagen for Erhvervssygdomsudvalget, jf. arbejdsskadesikringslovens § § 7, stk. 3, jf. stk. 1, nr. 2, idet der er en reel mulighed for, at sagsøgers psykiske sygdom vil kunne anerkendes som en arbejdsskade.

Ankestyrelsen har i sit påstandsdokument anført følgende:

”...

Det gøres overordnet gældende, at Ankestyrelsen har været berettiget til at tilbagekalde afgørelse af 10. august 2016 (bilag 19), og at A ikke har tilvejebragt et grundlag, ensidigt grundlag, for at tilsidesætte Ankestyrelsens afgørelse af 27. oktober 2016 (bilag 22).

Ad As principale påstand

Ankestyrelsens afgørelse af 10. august 2016 (bilag 19) om anerkendelse af As PTSD efter særloven for veteraner var uhjemlet og ugyldig. Der var ikke tungtvejende grunde, der skulle føre til, at afgørelsen alligevel måtte opretholdes.

Særloven for veteraner har lempet dokumentationskravet i forhold til den lægelige dokumentation. Sygdommen skal dog stadig opfylde erhvervssygdomsfortegnelsens krav efter punkt F. 1, hvorefter sygdommen enten skal være debuteret i fuldt omfang inden for 6 måneder, eller med symp-

tomdebut inden for 6 måneder og fuld posttraumatisk belastningsreaktion indenfor få år (2 år).

Disse betingelser var ikke opfyldt i As tilfælde. Der er ikke tidsmæssig sammenhæng mellem hans udsendelse i 2008 og hans udvikling af posttraumatisk belastningsreaktion.

Det bestrides ikke, at A havde symptomer i forbindelse med hjemkomsten, men han havde ikke fuldt udviklet PTSD før mere end 5 år efter hjemkomsten.

Indrettelsessynspunkter kan ikke føre til, at afgørelsen skal opretholdes. A havde ikke fået nogen erstatning udbetalt, og en sådan var end ikke opgjort på tidspunktet for afgørelsen om tilbagekaldelse, der blev truffet allerede ca. 2½ måned efter afgørelsen om anerkendelse.

Ad As subsidiære påstand

A har nedlagt en subsidiær påstand om, at hans PTSD og angst er omfattet af særloven for veteraner, og at sagen derfor skal hjemvises til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring til udmåling af godtgørelse for varigt mén og erhvervsevnetabserstatning.

Der er ikke grundlag for at anerkende hverken As PTSD eller angst efter særloven for veteraner.

Det gøres indledningsvist gældende, at angst slet ikke er omfattet af loven. Der er kun tale om en særlov for tidligere udsendte med *PTSD*.

For så vidt angår begrundelsen for, at der ikke er grundlag for at anerkende PTSD efter særloven for veteraner, henvises i første række til det oven for anførte til støtte for, at Ankestyrelsen kunne tilbagekalde sin afgørelse (begrundelsen for, at der ikke er grundlag for anerkendelse).

A har anført, at en afvisning efter særloven strider mod særlovens formål.

Særlovens formål har imidlertid ikke været at anerkende PTSD hos soldater mange år efter udsendelse. Formålet har kun været, at det skulle være muligt at anerkende PTSD hos soldater i de tilfælde, hvor der ikke har været lægelig dokumentation de første 6 måneder. Følgende skal fremhæves fra Forslag til lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion LFF2013-2014.1.104:

"Formålet med lovforslaget er at etablere en ordning, der kan samle op på de sager, hvor sygdommen posttraumatisk belastningsreaktion (herefter benævnt PTSD) ikke har kunnet anerkendes, fordi kravene til dokumentation for sygdomsdebut efter den gældende lovgivning om arbejdsskadesikring ikke er opfyldt."

Endvidere fremgår følgende:

"(...) der etableres en ordning for veteraner, som har været udsendt af Danmark, hvor der ikke stilles krav om, at dokumentationen for sygdomsdebut vedrørende PTSD skal ske i form af lægebesøg inden for som udgangspunkt 6 måneder."

Formålet har således været at give veteraner, der ikke har opsøgt læge inden for de første 6 måneder, mulighed for at få anerkendt deres PTSD som erhvervsbetinget alligevel.

Det anførte kommer til udtryk i særlovens § 2, stk. 1, nr. 2, hvorefter det fremgår, at det er en betingelse, at afvisningen efter arbejdsskadesikringsloven er begrundet i manglende dokumentation for, at sygdommen er opstået i tilknytning til belastningen. Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår følgende til bestemmelsen i § 2, stk. 1, nr. 2:

"Hvis der er en anden begrundelse for, at sygdommen ikke kan anerkendes efter lov om arbejdsskadesikring, for eksempel at kravet til styrken og arten af den skadevoldende påvirkning ikke er opfyldt, eller at der er klare konkurrerende årsager til sygdommen, kan erstatning ikke tilkendes efter den foreslåede lov."

A har været ved lægen på grund af symptomer på PTSD inden for de første 6 måneder efter belastningens ophør. Allerede af denne grund opfylder A ikke betingelserne i loven, da begrundelsen for, at hans lidelse ikke kunne anerkendes efter arbejdsskadesikringsloven, ikke har været, at der ikke har været dokumentation for symptomdebut inden for 6 måneder, men derimod, at betingelserne om, at der skal være tale om fuldt udviklet PTSD inden for få år, ikke er opfyldt.

A har hertil anført, at det af Retslægerådets svar på spørgsmål 3 og 5 kan udledes, at han sandsynligvis havde PTSD-symptomer fra 2008 til 2012, og at det derfor ikke kan udelukkes, at en psykiater – såfremt han var blevet tilset af en sådan i den pågældende periode – ville have diagnosticeret ham med PTSD.

Ankestyrelsen skal hertil bemærke, at det fremgår af Retslægerådets svar på spørgsmål 5, at A sandsynligvis først havde fuldt udviklet ("egentlig") PTSD efter traumet i 2012:

"Retslægerådet finder det sandsynligt, at der har været en periode med uspecifikke symptomer startende i 2008, uden at der har været fuldt udviklet PTSD – og at egentligt PTSD er startet i forbindelse med det yderligere traume i 2012."

Ad As mere subsidiære påstand

A har nedlagt en mere subsidiær påstand om, at sagen skal hjemvises til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring med henblik på forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget, jf. § 7, stk. 1, nr. 2, 2. led.

Der er ikke grundlag for at hjemvise sagen til Arbejdsmarkedets Erhvervssikring med henblik på forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget, da der ikke er mulighed for at anerkende As PTSD uden for erhvervssygdomsfortegnelsen.

En sygdom kan anerkendes uden for erhvervssygdomsfortegnelsen efter reglerne i arbejdsskadesikringslovens § 7, stk. 1, nr. 2, 2. led, hvis sygdommen udelukkende eller i overvejende grad er forårsaget af arbejdets særlige art. Det er således ikke tilstrækkeligt til anerkendelse efter bestemmelsen, at arbejdets særlige art har medvirket eller bidraget til sygdommen, jf. U.2004.1315 og U.2007.1867.

Det er en betingelse for anerkendelse efter bestemmelsen, at sygdommen forinden er blevet forelagt Erhvervssygdomsudvalget, jf. lovens § 7, stk. 3, 1. led. Sygdommen skal forelægges Erhvervssygdomsudvalget, når Arbejdsmarkedets Erhvervssikring skønner, at der er mulighed for, at sygdommen vil kunne anerkendes, jf. lovens § 7, stk. 3, 2. led.

Ankestyrelsen har med rette vurderet, at der ikke var grundlag for at forelægge sagen for Erhvervssygdomsudvalget. Ankestyrelsen lagde herved vægt på Erhvervssygdomsudvalgets praksis for anerkendelse af posttraumatisk belastningsreaktion, hvorefter det forudsættes, at alle symptomer på posttraumatisk belastningsreaktion er fuldt til stede inden for 3-4 år.

Endvidere er det ikke dokumenteret, at A ved udsendelsen til Afghanistan har været udsat for en sådan *særlig* belastning, at den kan være årsag til hans sygdom. Ved særlig belastning forudsættes en belastning, der *går ud over* betingelserne i fortegnelsens punkt F.1. om anerkendelse af posttraumatisk belastningsreaktion.

A har anført, at speciallæge Kurt B. Stage i sin erklæring af 13. juni 2014 (bilag 11) ikke har udtalt sig direkte om, hvornår A debuterede med fuld PTSD, men anfører, at man på baggrund af erklæringen skulle kunne udlede, at A havde PTSD inden overfaldet i 2012. Det fremgår imidlertid direkte af erklæringens konklusion, at A kom hjem fra udsendelsen *"uden umiddelbare psykiske eftervirkninger."* Der er således først dokumentation for fuldt udviklet PTSD i 2014, hvilket er mere end 5 år efter hjemkomsten fra Afghanistan.

Det påhviler ikke Ankestyrelsen at godtgøre, hvad der er årsag til As PTSD, hvis det ikke er udsendelsen til Afghanistan, men det fremgår af sagens materiale, at A var blevet seksuelt misbrugt som barn, at han fik en dødfødt søn i 2008, at hans hus nedbrændte i 2009 og ikke mindst at han i 2012 var udsat for et voldeligt overfald.

Det forhold, at speciallæge i psykiatri Kurt B. Stage har vurderet, at As PTSD er delvist forårsaget af udsendelsen, kan ikke føre til et andet resultat. Det faktum, at Kurt B. Stage selv kun anslår, at 50 % af As PTSD kan henføres til udsendelsen bekræfter blot, at lidelsen ikke *i overvejende grad* (dvs. med et årsagsbidrag på mere end 50 %) skyldes arbejdet.

Det kan af samme årsag heller ikke føre til et andet resultat, at Retslægerådet har vurderet, at udsendelsen har bidraget til udviklingen af As PTSD.

Arbejds-mæssige belastningers medvirken til udviklingen af en lidelse opfylder som anført ikke lovens krav om *"i overvejende grad"*.
..."

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen.

Rettens begrundelse og resultat

Arbejdsskadesikringsloven

Det er uomtvistet, at A lider af PTSD. Efter sagens lægelige akter og As forklaring lægger retten til grund, at han havde uspecifikke symptomer på PTSD indenfor 6 måneder efter hjemkomsten fra Afghanistan i august 2008. Han blev udsat for et overfald den 10. juni 2012, og retten lægger efter Retslægerådets udtalelse til grund, at der derefter opstod typiske symptomer på PTSD. Sygdommen var således tidligst fuldt ud til stede knap 4 år efter, at A i august 2008 vendte hjem fra udsendelsen som soldat til Afghanistan. Han fik stillet diagnosen PTSD i erklæring af 1. maj 2014 fra overlæ-

ge Kurt B. Stage, Psykiatrien i Region Syddanmark. I overensstemmelse med Retslægerådets erklæring lægger retten endvidere til grund, at såvel militære som civile faktorer har bidraget til det endelige tilstandsbillede med missionerne i Afghanistan i 2008 og overfaldet i 2012 som de væsentligste faktorer, uden at dette kan kvantificeres yderligere.

Efter arbejdsskadesikringslovens § 7 kan en sygdom anerkendes som en erhvervssygdom, hvis den efter § 7, stk. 1, nr. 1, er optaget i fortegnelsen over erhvervssygdomme, eller efter § 7, stk. 1, nr. 2, hvis det efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget godtgøres, enten at sygdommen efter den nyeste medicinske dokumentation opfylder kravene for at komme på fortegnelsen, eller sygdommen må anses for udelukkende eller i overvejende grad at være forårsaget af arbejdets særlige art.

Af Erhvervssygdomsfortegnelsen for sygdomme anmeldt efter 1. januar 2005, fremgår om PTSD:

”Gruppe F: Psykisk sygdom

F1: Posttraumatisk belastningsreaktion (når symptomer på sygdommen opstår senest inden for 6 måneder, og sygdommen er fuldt til stede inden for få år”.

Af Vejledning om erhvervssygdomme fremgår, at der ved ”få år” som udgangspunkt forstås 1-2 år.

As sygdom var ikke fuldt til stede inden for få år. Retten finder endvidere ikke grundlag for at tilsidesætte Arbejdsskadestyrelsens vurdering af, at der ikke var mulighed for, at As sygdom ville kunne anerkendes efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget. Sygdommen blev derfor med rette ikke anerkendt, som en erhvervssygdom efter arbejdsskadesikringslovens § 7.

Lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater

Arbejdsskadesikringsloven suppleres af lov om erstatning og godtgørelse til tidligere udsendte soldater og andre statsansatte med sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion (herefter ”særloven”). Efter denne lovs § 2 tilkendes erstatning og godtgørelse for sent diagnosticeret posttraumatisk belastningsreaktion, når

- ”1) sygdommen ikke kan anerkendes som erhvervssygdom efter lov om arbejdsskadesikring,
- 2) begrundelsen for, at sygdommen ikke kan anerkendes efter lov om arbejdsskadesikring, er, at der mangler dokumentation for tidsmæssig sammenhæng mellem belastning og sygdomsdebut, og

3) der foreligger en psykiatrisk speciallægeerklæring udstedt senere end 6 måneder efter belastningens ophør, hvori det erklæres, at den undersøgte person lider af posttraumatisk belastningsreaktion, og at sygdommen er opstået i tilknytning til og som følge af udsendelse som nævnt i § 1, stk. 2.”

Af lovforslaget til særloven fremsat den 20. december 2013 fremgår:

”...

ALMINDELIGE BEMÆRKNINGER

1. Indledning

På baggrund af forespørgsel F29, som blev behandlet i Folketinget den 16. april 2013, vedtog et enigt Folketing den 23. april 2013 vedtagelse nr. V57, hvoraf det fremgår, at beskæftigelsesministeren og forsvarsministeren giver tilsagn om, at der etableres en ordning for veteraner, som har været udsendt af Danmark, hvor der ikke stilles krav om, at dokumentationen for sygdomsdebut vedrørende PTSD skal ske i form af lægebesøg inden for som udgangspunkt 6 måneder. ...

2. baggrunden for lovforslaget

Lovforslaget er en opfølgning på Folketingets vedtagelse nr. V57 af 23. april 2013. Formålet med lovforslaget er at etablere en ordning, der kan samle op på de sager, hvor sygdommen posttraumatisk belastningsreaktion (herefter benævnt PTSD) ikke har kunnet anerkendes, fordi kravene til dokumentation for sygdomsdebut efter den gældende lovgivning om arbejdsskadesikring ikke er opfyldt. Der er således tale om en ordning vedrørende anerkendelsesspørgsmålet. ...

...

Der har i praksis efter lov om arbejdsskadesikring været sager, hvor den udsendte gør gældende at have pådraget sig PTSD under udsendelse til eller ophold i områder i udlandet, hvor danske statsansatte deltager i konfliktforebyggende, fredsbevarende, fredsskabende, humanitære eller andre lignende opgaver for staten, som er endt med en afgørelse fra Arbejdsskadestyrelsen og Ankestyrelsen om, at erstatning og godtgørelse ikke kan tilkendes. Dette skyldes blandt andet, at styrelserne ikke kan få tilstrækkelig dokumentation for, at symptomerne på PTSD er opstået i tilknytning til, at påvirkningen er ophørt, fordi den sygdomsramte ikke er gået til lægen i forbindelse med debut af sygdommen. ...

...

4. Lovforslagets indhold

4.1. Generelt

Ved lovforslaget etableres en supplerende ordning til lov om arbejdsskadesikring, som giver mulighed for at tilkende erstatning og godtgørelse for diagnosticeret PTSD hos tidligere udsendte soldater og andre statsan-

satte i tilfælde, hvor erstatning og godtgørelse ikke kan opnås efter lov om arbejdsskadesikring på grund af manglende dokumentation for sygdommens udbrud i tilknytning til tjenesten. Det bemærkes, at forsinket PTSD under visse betingelser kan anerkendes direkte efter arbejdsskadesikringsloven efter ændringen af fortegnelsen over erhvervssygdomme i 2013, jf. afsnit 3. Forsinket PTSD er ikke det samme som "sent diagnosticeret PTSD."

Med forslaget lempes dokumentationskravet for debut af PTSD for soldater og andre udsendte, som ikke kan få deres psykiske sygdom PTSD anerkendt som erstatningsberettigende efter lov om arbejdsskadesikring.

Det betyder, at hvis en psykiatrisk speciallæge senere skriver en erklæring om, at det er sandsynligt, at sygdommen er opstået i tilknytning til og som en følge af udsendelsen, vil det fremover som udgangspunkt være tilstrækkeligt til, at kravene til debut af sygdommen anses for opfyldt. Lovforslaget giver ikke mulighed for at anerkende andre psykiske sygdomme, for eksempel depression.

...

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

...

Til § 2

...

I *stk. 1, nr. 1*, opstilles den betingelse, at sygdommen ikke kan anerkendes som en erhvervssygdom efter lov om arbejdsskadesikring. Dette indebærer, at erstatning og godtgørelse ikke kan tilkendes efter lov om arbejdsskadesikring.

Efter *stk. 1, nr. 2*, er det en yderligere betingelse, at begrundelsen for, at der ikke kan tilkendes erstatning og godtgørelse efter lov om arbejdsskadesikring, er manglende dokumentation for, at sygdommen er opstået i tilknytning til belastningen.

Hvis der er en anden begrundelse for, at sygdommen ikke kan anerkendes efter lov om arbejdsskadesikring, for eksempel at kravene til styrken og arten af den skadevoldende påvirkning ikke er opfyldt, eller at der er klare konkurrerende årsager til sygdommen, kan erstatning ikke tilkendes efter den foreslåede lov.

I *stk. 1, nr. 3*, opstilles som en tredje betingelse for erstatning, at der foreligger en psykiatrisk speciallægeerklæring, udstedt senere end 6 måneder efter belastningens ophør, hvori det erklæres, at den undersøgte skønnes at have PTSD, som er opstået i tilknytning til og som følge af udsendelsen. Hermed lempes dokumentationskravet i forhold til diagnosekriteriet for PTSD for de af loven omfattede personer.

Det betyder, at når en psykiatrisk speciallæge senere end 6 måneder efter belastningens ophør skriver en erklæring om, at den undersøgte person lider af PTSD, og at sygdommen skønnes at være opstået i tilknytning til

dennes udsendelse, vil det fremover være tilstrækkeligt til at dokumentere, at symptomerne på sygdommen er opstået inden for 6 måneder efter den skadevoldende udsættelse, svarende til definitionen af PTSD i WHO's sygdomsklassifikation ICD-10. Erklæringen forudsættes udfærdiget på baggrund af de samlede lægelige oplysninger i sagen og en klinisk undersøgelse af den sygdomsramte.

..."

Dommerne ... udtaler herefter:

Som det fremgår af Ankestyrelsens på dette punkt enslydende afgørelser af 10. august 2016 og 27. oktober 2016, var afslaget på anerkendelse af As PTSD efter arbejdsskadesikringsloven begrundet med, at sygdommen ikke var opstået i tidsmæssig sammenhæng med udsendelsen, idet han fik symptomer inden for 6 måneder, men først fik stillet diagnosen mere end 5 år efter udsendelsen. Betingelsen i særlovens § 2, stk. 1, nr. 2, for at anerkende sygdommen efter denne lov er derfor opfyldt.

Ankestyrelsen har i afgørelsen af 10. august 2016 vurderet, at samtlige betingelser for anerkendelse efter særloven var opfyldt. Vi finder ikke, at denne retsanvendelse var urigtig. Vi har herved lagt vægt på, at det følger af forarbejderne til særloven, at lovens formål er at give mulighed for at tilkende erstatning til tidligere udsendte personer, som får diagnosticeret PTSD på et så sent tidspunkt, at de ikke kan tilkendes erstatning efter arbejdsskadesikringsloven.

For at PTSD kan anerkendes efter særloven skal sygdommen opfylde diagnosekriterierne for PTSD bortset fra de tidsmæssige krav, som i særlovens § 2, stk. 1, nr. 3, er erstattet af et krav om, at der foreligger en psykiatrisk speciallægeerklæring udstedt senere end 6 måneder efter belastningens ophør, hvori det erklæres, at den undersøgte person lider af posttraumatisk belastningsreaktion, og at sygdommen er opstået i tilknytning til og som følge af udsendelsen. Denne betingelse er opfyldt ved overlæge Kurt B. Stages erklæring af 1. maj 2015 og er bekræftet i senere speciallægeerklæringer og i udtalelsen fra Retslægerådet.

Afgørelsen af 10. august 2016 er derfor gyldig og truffet med hjemmel i særloven.

Tilbagekaldelsen af afgørelsen af 10. august 2016 ved Ankestyrelsens afgørelse af 27. oktober 2016 var ikke begrundet i nye oplysninger. Det er ubestridt at A ikke har afgivet urigtige eller vildledende oplysninger. På denne baggrund og da der ikke er tale om en partstvist, eller hensynet til lighed og administrativ konsekvens kan føre til et andet resultat, finder vi, at Ankestyrelsen ikke har været berettiget til at tilbagekalde den gyldige afgørelse af 10. august 2016 på ulovbestemt grundlag.

Vi stemmer derfor for at tage As principale påstand til følge.

Dommer ... udtaler:

Af indledningen til forarbejderne til særloven fremgår, at loven er blevet til efter en vedtagelse V57 i folketinget den 23. april 2013, om at der skulle etableres en ordning for veteraner, hvor der ikke blev stillet krav om, at dokumentationen for sygdomsdebut vedrørende PTSD skulle ske i form af et lægebesøg inden for 6 måneder.

Det fremgår, at formålet med loven var at samle op på de sager, hvor PTSD ikke har været anerkendt som en erhvervssygdom, fordi kravene til dokumentation for sygdomsdebut efter kravene i arbejdsskadesikringsloven ikke var opfyldt. I forarbejderne står der tillige, at man i Danmark anvender WHO's diagnosesystem ICD-10, hvoraf fremgår, at symptomer på, at man har fået PTSD, skal opstå inden for en periode fra få uger til måneder efter belastningens ophør. Det fremgår tillige, at man i Danmark tidligere har fulgt en principafgørelse, om at PTSD skulle være fuldt til stede efter 6 måneder fra belastningens ophør, men dette er siden suppleret af, at PTSD også kunne optræde, som forsinket, hvor nogle af symptomerne opstod inden for 6 måneder, men hvor sygdommen først kunne konstateres indenfor få år fra belastningens ophør.

Dette svarer til nugældende kriterier i erhvervssygdomsfortegnelsen.

Efter dette finder jeg, at formålet med loven *ikke var at lempe på kriterierne* for anerkendelse af sygdommen som erhvervssygdom om, at sygdommen skulle vise symptomer inden for 6 måneder og være konstateret indenfor få år, men *at lempe dokumentationskravet* for symptomer inden for 6 måneder, så den dokumentation kunne ske i form af en speciallægeerklæring som nævnt i lovens § 2, stk. 1, nr. 3.

Efter ovenstående finder jeg, at ordet sygdomsdebut i lovens § 2, stk. 1, nr. 2. må sidestilles med symptomer.

Jeg lægger efter sagens lægelige akter og As forklaring til grund, at han havde symptomer på PTSD inden for 6 måneder efter hjemkomsten fra Afghanistan. Dette var dokumenteret ved uddrag fra hans lægejournal.

Herefter er betingelsen i særlovens § 2, stk. 1, nr. 2 ikke opfyldt.

Afslaget efter arbejdsskadesikringsloven blev i afgørelsen af 10. august 2016 da også begrundet med, at der ikke var tilstrækkelig *tidsmæssig* sammenhæng mellem belastningerne og udviklingen af PTSD, idet det ikke var tilstrækkeligt, at

han havde symptomer allerede efter hjemkomsten, når PTSD først blev diagnosticeret mere end 5 år efter ved speciallæge Kurt B. Stage.

As sygdom kunne derfor ikke anerkendes efter særloven.

Det er både i teori og praksis anerkendt, at der i forvaltningsretten gælder en uhjemlet adgang til genoptagelse af afgørelser i visse situationer. Ankestyrelsen havde efter ovenstående anvendt reglerne forkert, da de anerkendte A sygdom efter særloven i afgørelsen af 10. august 2016, hvorfor de kun-ne genoptage deres afgørelse. Jeg finder derfor, at den principale påstand ikke kan tages til følge.

Efter ovenstående finder jeg heller ikke, at den subsidiaire påstand kan tages til følge.

Af arbejdsmarkedssikringslovens § 7, stk. 3, kan sygdomme, der er omfattet af § 7 stk. 1, nr. 2, og stk. 2, kun anerkendes efter forelæggelse for Erhvervssygdomsudvalget, jf. § 9. Disse sygdomme skal forelægges Erhvervssygdomsudvalget, når Arbejdsmarkedets Erhvervssikring skønner, at der er mulighed for, at sygdommen vil kunne anerkendes.

Der er i sagen ikke godtgjort, at der er en nyere medicinsk dokumentation for, at PTSD bør henføres på anden vis i erhvervssygdomsfortegnelsen. Efter Retslægerådets erklæring lægger jeg til grund, at såvel de civile som de militære belastninger har bidraget til As udvikling af PTSD, og at Retslægerådet ikke kan kvantificere bidragene. Det er herefter ikke godtgjort, at sygdommen udelukkende eller i overvejende grad er forårsaget af arbejdet under udsendelsen. Det er derfor med rette vurderet, at sagen ikke skulle forelægges Erhvervssygdomsudvalget, hvorfor jeg finder, at påstanden om hjemvisning ikke kan tages til følge.

Efter ovenstående stemmer jeg for, at Ankestyrelsen i det hele skal frifindes.

Der afsiges dom efter stemmeflertallet.

As principale påstand tages herefter til følge.

A har fri proces. Han har ikke retshjælpsdækning. Det er oplyst, at sagens værdi er 4,8 mio. kr.

Ankestyrelsen skal efter sagens udfald betale sagsomkostninger til Statskassen.

Efter oplysningerne om sagens økonomiske værdi, sagens forløb herunder, at sagen har været forelagt Retslægerådet og sagens udfald fastsættes sagsomkostningerne til dækning af advokatudgift til 150.000 kr. inkl. moms og til dækning

af retsafgift til 2.000 kr. A er ikke momsregistreret. Retten har lagt vægt på de vejledende salærtakster, men også på at sagen vedrører en anerkendelsespåstand.

THI KENDES FOR RET :

Ankestyrelsen skal anerkende, at afgørelsen af den 10. august 2016 ikke kunne tilbagekaldes.

Ankestyrelsen skal til Statskassen betale sagsomkostninger med 152.000 kr.

Beløbene skal betales inden 14 dage.

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.

Vejledning

Retten har afsagt dom i sagen.

Hvis du er utilfreds med afgørelsen, kan du som udgangspunkt anke dommen til landsretten. Hvis du kun er utilfreds med dommens afgørelse om sagsomkostninger, kan du kære denne del af afgørelsen til landsretten.

Ikke alle afgørelser kan ankes eller kæres

Dommen kan kun ankes, hvis forskellen mellem byrettens dom og det resultat, du ønsker at opnå i landsretten, er over 20.000 kr. Hvis forskellen er mindre, skal du have tilladelse fra Procesbevillingsnævnet for at anke.

Landsretten kan afvise at behandle en ankesag, hvis landsretten vurderer, at der ikke er udsigt til, at sagen vil få et andet udfald i landsretten.

Du kan kun kære afgørelser om sagsomkostninger, hvis omkostningsbeløbet er fastsat til mere end 20.000 kr., eller hvis retten har bestemt, at ingen af parterne skal betale sagsomkostninger, og du kræver, at modparten skal betale mere end 20.000 kr. I andre situationer kan omkostningsafgørelsen kun kæres, hvis du får tilladelse fra Procesbevillingsnævnet.

Frister for at anke og kære

Fristen for at anke er 4 uger fra dommens afsigelse. Hvis du ikke kan anke uden en tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere en ansøgning til Procesbevillingsnævnet inden 4 uger.

Fristen for at kære omkostningsafgørelsen er 2 uger fra dommens afsigelse. Hvis du ikke kan kære afgørelsen uden tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere en ansøgning til Procesbevillingsnævnet inden 2 uger.

Sådan gør du, hvis du vil anke eller kære

Du kan anke dommen på minretssag.dk ved at trykke på knappen "Opret appel" og derefter vælge "Anke" og følge vejledningen der. Hvis du vil kære omkostningsafgørelsen, skal du vælge "Kære" og følge vejledningen der.

Hvis du ønsker at søge tilladelse til anke eller kære hos Procesbevillingsnævnet, skal du indlevere din ansøgning til Procesbevillingsnævnet. Du kan ikke indle-

vere ansøgningen på minretssag.dk. Du kan få mere vejledning om, hvordan du søger tilladelse hos Procesbevillingsnævnet på domstol.dk.

Du kan få mere vejledning blandt andet om retsafgift på domstol.dk.

